systémem státního úvěru; to je ovšem samostatný problém, který s otázkou úvěrových reserv nesouvisí, a proto se nelze ubrániti výtce vůči listům, které podobně psaly: buď tak činily z naivní nevědomosti nebo ze zlomyslnosti. Ať kteroukoliv cestou, úvěr daný cedulovou bankou vykoná své působení na hospodářský život ať prospěšné, ať škodlivé, podle svého objemu, použití, průvodních zjevů atd.

Úvěr povolený není samozřejmě totéž jako úvěr vyčerpaný, tedy úvěr pracující. O to také není veden spor, a proto zmínky některých listů v tomto směru jsou nevěcné. Nejen pro Národní banku, nýbrž pro celé hospodářství je důležito znáti, že nároky, které se mohou kdykoliv realisovati, jsou již dnes takové, že zlatý poklad banky může býti ihned do krajnosti immobilisován. Při potřebě státní pokladny obraceti se na peněžní trh v dobách hospodářské tísně pomine samozřejmě opět okamžitá peněžní plethora, a peněžní ústavy se brzy přihlásí u cedulové banky o náhradu prostředků státem odssátých. Proto se dnešní úvěrové přísliby v dohledné době mohou změniti ze značné části na skutečné zápůjčky.

Není pochyby, že banka neodmítne ani potom jiné hospodářsky odůvodněné požadavky, avšak její rozhodnutí není úplně volné. Ani kdyby nebylo jiných naprosto zásadních důvodů, které činí nepřípustným rozšiřování cedulového úvěru na prospěch dlouhodobého investování, nebylo by s ohledem na danou měnovou reservu za dnešních poměrů prakticky nezvyšitelnou, možno vstoupiti na dráhu široké úvěrové expanse.

A.

O ÚČINCÍCH ČESKOSLOVENSKÉ DEVALVACE.*)

K hospodářským rozborům účinků československé devalvace přispěl v řadě jiných národohospodářů též profesor Karlovy university Dr. Vilibald Mildschuh recensí: „Conséquences de la modification du régime monétaire tchécoslovaque du 17 février 1934", uveřejněnou v prosincovém čísle Bulletin Périodique belgické společnosti Société Belge d'Etudes et d'Expansion, a na to obdobným článkem: „Jaké účinky měla devalvace československé koruny provedené zákonem ze dne 17. února 1934, č. 25 Sb. z. a n.?" v sešitu 1—2 1935 Sborníku věd právních a státních.

Poněvadž jde o vývody mimořádného významu pro autorovo vědecké postavení, k nimž by se mohli mnozí odvolávati jako k dořešené otázce (jak se již také stalo), prosím, abych směl osvětliti některé průkazové části této recense, jež podle mého soudu nejsou bezvadné a z nichž Dr. M. dochází k nesprávným úsudkům o hospodářské bi-

*) „Obzor národohospodářský" vždy otiskoval vědecky propracované názory v hospodářských otázkách, i když se odchylovaly od názorů redakce. Proto uveřejňujeme také článek Dr. ing. M. Horny z Národní banky.

lanci československé devalvace. Prosím, aby pan prof. Dr. M. přijal laskavě tuto mou repliku tak, že mi rovněž jde, jako šlo i jemu, o zjištění objektivní pravdy, nyní zejména proto, poněvadž problém nabývá mimořádné důležitosti i v mnoha jiných státech, a potřeba jeho všestranného rozboru stává se tím nezbytnou i v mezinárodním zájmu.

Rozbor účinků devalvace dr. M. jest opřen o sledování tří hlavních úseků československé hospodářské aktivity, a to podevalvačního vývoje cen, vývozu a nezaměstnanosti.

A. Účinky na ceny.

Dr. M. sleduje vývoj hlavních řad československého velkoobchodního indexu od ledna 1934 a velkoobchodních cen některých standardních statků světového trhu, a ukazuje na zdánlivý nesoulad skutečného vývoje cen od jím očekávaného podevalvačního zvednutí tuzemské cenové hladiny. Že nedošlo k lineárnímu posunu cenové hladiny, jest vysvětliti působením určitých sil opačného směru. Byl prý to v prvé řadě „světový pokles cenový z posledních let, jehož účinky na snížení cen rozšiřovaly se pomalu, jednak z místa na místo, jednak též z jednoho oboru cenového na druhý a další, a konečně též z jednoho časového spatia na další". Proto prý třeba sledovati cenové účinky devalvace v delším časovém rozpětí. Dále prý působilo administrativní bránění (vl. nař. č. 27/1934) zvyšování cen, ačli příslušná firma neprokázala, že zboží bylo již dráže nakoupeno. Konečně byly prý po ruce velké zásoby surovin a zboží nakoupeného v předdevalvační době. Poznovu podtrhává dr. M. vyrovnávací účinky již zmíněného poklesu světových cen proti očekávanému devalvačnímu vzedmutí cenové hladiny v Československu. Že se tedy neprojevily cenové vzestupy v Československu po únoru 1934 v devalvačním rozsahu, jest do určité míry optickým klamem, poněvadž cenové zpevnění bylo pouze zastřeno jinými protisměrnými vlivy mimo dosah devalvačního zásahu, čili, že devalvace přece jen úměrně zdvihla ceny.

Dovolím si zprvu osvětliti argument dr. M. o velikých předdevalvačních lacinějších zásobách surovin a zboží. Zvýšené předdevalvační dovozy surovin i ostatního zboží vskutku byly; v době od 1. ledna do 23. února 1934 (poslední výkaz cedulové banky s neprovedenými důsledky devalvace) byly proti témuž období roku 1933 příděly devis vyšší o 327 mil. Kč (nedevalvovaných), t. j. dle rozsahu dovozu v roce 1933 kryly tyto zvětšené příděly celkovou dovozní potřebu asi na jeden měsíc dopředu. Ale časový odstup od devalvace je nyní již značně delší, odčerpávání surovin na př. ve formě výrobků vývozem i vnitřním konsumem i odbyt ostatního zboží šel mimo to v roce 1934 rychleji než v roce 1933 a konečně též mimořádný exportní podnět německý vyssál z tuzemska zbytky starých zásob. V celostátním měřítku tedy již dávno nelze tvrditi, že by byly ještě posud předdevalvační zásoby a cenový tlak devalvačního zdražení dovozu byl by se musil již dávno projeviti. Toto vysvětlení dr. M. tedy nelze pokládati za průkazné.

Dr. M. dále uvádí: „A tu ještě třeba bráti v úvahu, že administrativně bylo bráněno zvýšení cen, ačli příslušná firma neprokázala, že suroviny nebo zboží, o něž jde, byly již dráže nakoupeny.“ Jde o ustanovení vlád. nař. ze dne 23. února 1934 o opatřeních proti bezdůvodnému zdražování č. 27 Sb. z. a n. Toto opatření mělo však zabrániti zdražování neodůvodněnému (bezdůvodnému), t. j. takovému, jež nemá opodstatnění v prokázatelném zvýšeném nákupním nákladu devalvací, tedy stavělo se proti zdražování psychosnímu (panickému). Bylo to opatření o věcně přechodném obsahu a je pro ně ostatně symptomatické, že jeho předpisů bylo, pokud vím, použito jen ve skrovném počtu případů. Opatření č. 27/1934 nebylo by bývalo mohlo zabrániti lineárnímu přelití devalvací zvýšených dovozních cen do tuzemské cenové hladiny, poněvadž to nebylo ani jeho účelem. A přece se tuzemská maloobchodní hladina cenová nezvedla, a dokonce ani ne úměrně hladina velkoobchodních cen dováženého zboží.

Dr. M. uvádí třetí důvod: „Ale zatím již působily také síly v opačném směru, jmenovitě zmíněný již pokles světových cen, což tedy vysvětluje, proč se devalvace v cenách domácích neprojevila.“

Argumentace dr. M. o tlumivém vlivu světového vývoje cenové hladiny proti devalvačnímu zdražení z nových nákupů v Československu rozpadá se na dvě části. Dr. M. soudí zprvu, že předchozí několikaletý světový vzestup cenový před československou devalvací přesahoval částečným ohlasem i do podevalvační doby („účinky snížení cen rozšiřovaly se pomalu, jednak s místa na místo, jednak ... atd.“) a tak snad nepřímo ještě mohl zdržovati přímý zdražovací devalvační vliv. Ale již pouhým zkontrolováním skutečného vývoje cenových indexů československých byl by dr. M. shledal, že cenový sestup je v Československu zastaven již od poloviny roku 1932 v oboru cen velkoobchodních a že jen maloobchodní hladina cenová se na to ještě o něco snížila, ale i ta v roce 1933. Československo není přece tak isolováno od světového hospodářství, aby se světový cenový pohyb obrážel v Československu až po víceletém období. Mimo to cenová hladina projevuje přece pozvolné místní a časové přizpůsobování se jen při poklesu cen, ale nikoliv při vzestupu, není oboustranně stejně citlivá, resp. necitlivá.

Jak to vypadalo s poklesem světových cen v roce 1934, osvětluje u několika hlavních druhů zboží světového trhu dolejší tabulka, k níž jsou data přejata ze Zpráv Národní banky československé.

Indexy cen světového trhu.

(Měsíční průměry, ceny zboží znamenaného v £ a $ zredukovány koeficientem znehodnocení těchto měn, základ 1927 = 100.)

	Leden 1934	Leden 1935	Změna v % proti lednu 1934
Pšenice Northern Manitoba č. 1 . .	28·77	32·56	+13·17
Žito č. 2	30·67	38·14	+24·35
Cukr třtinový Nový York . . .	26·22	37·29	+42·22

	Leden 1934	1935	Změna v % proti lednu 1934
Bavlna americká stand. mid. . .	40'52	44'94	+10'91
Vlna tops č. 64 warp.	53'96	31'06	—42'44
Železo tyčové exportní	61'90	65'76	+6'23
Měď (standard)	38'07	30'26	—20'52
Petrolej (stand. white) . . .	56'42	53'37	—5'41
Guma (crepe standard) . . .	17'44	21'25	+21'85
Juta (prima	33'35	33'48	+0'39
Káva (Santos č. 7)	34'41	35'32	+2'64

Z přehledu vyplývá, že pokles světových cen v roce 1934 nebyl již jednoznačný a že naopak vedle poklesů došlo v mnoha případech k značnému cenovému vzestupu.

Též průměrný velkoobchodní index světový, citovaný dr. M. z Bulletin Mensuel de Statistique Svazu Národů, jeví od druhého čtvrtletí roku 1934 nadále nikoliv sestupný směr. Z ročního průměru v roce 1933 (47) klesá v prvém čtvrtletí 1934 již jen na 45, v druhém jen na 44, ve třetím pouze na 43'5, ale ve čtvrtém se zvedá opět na 44. Tedy od druhého pololetí jest i světový pokles cen zastaven.

Světová hladina cenová nebyla tudíž v roce 1934 sestupná a tak nemohla tlumiti devalvační zdvižení dovozních cen v Československu, jak je dr. M. předpokládá. Při této příležitosti dovoluji si upozorniti na jistou methodickou chybu, již dr. M. ve svých kalkulacích přehlédl. Dr. M. uvádí (Sborník, sešit 1—2/1935, str. 2 a 3) tři srovnávací tabulky cen juty, sčesové vlny a bavlny; zjišťuje u každé z nich cenu příslušné suroviny v místě originálního trhu, pak cenu téhož statku u nás a ve třetí rubrice bodový rozdíl obou prvých sloupců. Tento rozdíl jest nápadně konstantní, což, porozuměl-li jsem dobře, vedlo snad dr. M. k prvotnímu konstatování (jež potom se snaží vysvětliti), že „devalvace neměla skoro žádného vlivu na ceny zdejší". Podle mého úsudku nemůže takto konstruovaná tabulka vůbec nic prokázati, poněvadž dr. M. v nich přepočítal i záznamy cen originálních trhů přímo na československé koruny (před devalvací i po devalvaci dle různých kursů). Proto jest tato rubrika i rubrika velkoobchodních cen domácích věcně totožná (mimo dopravní výlohy a ostatní akcesorní položky) a nelze z nich tedy ničeho vyvozovati. V obou rubrikách splývají spolu vlivy světového cenového pohybu i vlivy příp. podevalvačního zdražení pro Československo. Podle mého názoru měl dr. M. propočítati celou rubriku originálních cen jen kursem nedevalvované koruny a teprve tehdy by rozdíl obou záznamů mohl určovati devalvační vlivy pro Československo.

Proto i konstatování u tabulky cen bavlny, že „jsou případy, kdy ceny doma stouply o celé procento devalvační", není podle mého soudu takto prokazatelné, poněvadž i zde jsou u obou rubrik sloučeny obě označené nesourodé složky.

Vysvětlení, uváděné dr. M., že devalvační „skutečný" vzestup cen (dovozních statků) byl jinými, opačně působícími silami částečně ne-

utralisován, neprokazuje tedy toto tvrzení. Problém zůstává zdánlivě nerozřešen. Proč cenová hladina i v nejcitlivějším bodu na devalvační zásah, t. j. v oboru velkoobchodních cen zboží dováženého, se zvedla po devalvaci celkově jen nepatrně, daleko ne v rozsahu provedené devalvace?

Vysvětlení jest podle mého názoru jasné. Působilo zde známé pravidlo rozpadu jednostranného cenového impulsu v soustavě jinak stabilních hospodářských čísel. Statek, dodávaný zahraničním výrobcem tuzemskému konsumentu, prochází zpravidla řadou zprostředkovatelů. Tito měli z předdevalvační disparity kupní síly československé koruny v tuzemsku a v zahraničí u srovnání se svými dodávkami do jiných zemí mimořádnou dovozní prémii a nebylo jim nesnadno alespoň částečně vynivelovati devalvační zdražení dovozu pro československého odběratele cenovými koncesemi. Vím dále z vlastní zkušenosti, že v některých případech i sami zahraniční dodavatelé zboží a služeb zcela anebo z části přejímali devalvační posun cen na sebe, takže kursové zdražení dovozu devalvací bylo úměrně sníženo jejich cenovými bonifikacemi a pod., a to proto, aby si udrželi dodávky do Československa v neztenčené míře. Devalvací čsl. měny donucen byl tedy i dovozce zboží do Československa revidovati své mnohdy neodůvodněné předdevalvační importní zisky, byl tedy i dovoz donucen deflovati hladinu dovozních hospodářských čísel k prospěchu tuzemského národního hospodářství. Pokud se pak týče vlivů devalvace na tuzemskou hladinu cenovou, působilo tlumivě výrobní zhospodárnění, jež podniky musily zvýšiti, aby překlenuly toto zvýšení nákladů při celkem nezměněné důchodové hladině širokého obecenstva, i okolnost, že nesporně vyšším obratem výroby v roce 1934 bylo možno vyrovnati alespoň z části určité zvýšení výrobních nákladů devalvačním zdražením surovin; ostatně v žádném oboru tuzemské výroby, jež pracuje se zahraničními surovinami, nečiní procento zahraničních surovin plných 100% výrobního nákladu, takže by se zdražení nebylo mohlo nikdy plně přeliti do tuzemské cenové hladiny. Tak vydrolilo se devalvační nominální zdražení nejen při dopadu na tuzemskou hladinu cen velkoobchodních, ale ještě ve větším rozsahu u cen maloobchodních. Maloobchodní cenová hladina se nehnula, velkoobchodní hladina cen dovozního zboží pak daleko méně, než co by odpovídalo devalvačnímu disažiu Kč.

Shrne-li se prvá skupina vývodů dr. M. o vlivu devalvace na tuzemskou cenovou hladinu, lze konstatovati, že okolnost, že celková cenová hladina po devalvaci se v Československu pohnula celkem jen nepatrně, není optickým zastřením reálné skutečnosti jinými silami protisměrné tendence, jak se snaží dr. M. prokázati, ale reálnou skutečností samou.

B. Účinky na vývoz.

Dr. M. uvádí tuto kapitolu: „Hlavní účel devalvace byl zvýšiti vývoz do ciziny a zmenšiti dovoz z ciziny ...“ Soudím, že již tento úvod neodpovídá přesně skutečnosti. Tak důvodová zpráva k zák. č. 25/1934 udává

účel devalvační osnovy tím, že zákon 1. řeší rozpor mezi vnější a vnitřní hodnotou naší měnové jednotky (a 2. upravuje úhradu papírového oběživa). Tento rozpor kupní síly československé koruny v tuzemsku a v zahraničí (pro nedokončenou deflaci doma, resp. pro světové zhodnocení zlata) byl devalvačním zásahem vyrovnán, a l e n i c v í c e. Tuzemský vývozce se tak dostal j e n n a s o u t ě ž n í ú r o v e ň s o s t a t n í m i v o l n ý m i z e m ě m i s v ě t o v é h o o b c h o d u, poněvadž odpadl jeho vlastní handicap z přehodnocené koruny v zahraničí, a československý dovozce m u s e l s e z ř í c i n e o p r á v n ě n é d o v o z n í p r e m i e, která pro něj vyplývala z této valutní disparity. To j e v š a k v ě c n ý rozdíl proti dr. M. Měnovou novelou č. 25/1934 odstraněna byla tedy pouze jedna z překážek, kterou měl v předdevalvační době československý vývozce n a v í c proti svým konkurentům z jiných zemí, ale i pak postihovaly jej n a d á l e v š e c h n y e x p o r t n í p o t í ž e, k t e r é p ů s o b í s v ě t o v ě p r o t i v š e m e x p o r t é r ů m v ů b e c, a neporušila se tak zásada slušnosti v mezinárodním exportu, jak to činí na př. japonský a jiný dumping měnový a premiování vývozu ve vší formě, jehož h l a v n í m ú č e l e m jest zvýšiti vývoz do ciziny.

Přirozeně, že odpadnutím individuální překážky československého vývozu z valutové disparity, se vývozu ulevilo, takže se mohl lépe rozvíjeti. Dr. M. se tu táže: „Do jaké míry se splnilo toto očekávání těch, kdož devalvací doporučovali?" Sleduje k tomu účelu vývoz surovin a hotových výrobků v roce 1934 u srovnání s rokem 1933, a přichází k úsudku, že „devalvací Kč podařilo se skutečně zvýšiti vývoz z Československa do ciziny, ale účinek ten netrval dlouho, nýbrž stával se tím slabší, čím více pokročil čas od zavedení devalvace, až konečně účinky úplně zanikly".

Podle mého názoru má zde průkazová metodika dr. M. některé závažné vady. Dr. M.:

1. Analysuje j e d n o s t r a n n ě příčiny vzrůstu vývozních potíží v posledních měsících roku 1934 a nyní.

2. Pozoruje vývoj jen celkového československého vývozu (surovin a hotových výrobků) a netřídí jej dle toho, zda vývoz směřoval do zemí pro vývoz volných anebo do zemí pro vývoz vázaných.

3. Upadá v chybu tím, že hodnotu vývozu po devalvaci uváděnou v Kč, přepočítává pro srovnání na předdevalvační paritu.

Ad 1. Na možnosti rozvinutí československého vývozu působilo v podevalvační době mnoho podnětů, a to jistě v příznivém smyslu devalvační opatření samo, ale též v nepříznivém smyslu na př. stále rostoucí t e c h n i c k é potíže vývozu, vzrůstající z nových a zvyšovaných zahraničních dovozních kontingentů, cel, zamrzávání československých exportních pohledávek a tím vyřaďování příslušných trhů ze zájmu československého vývozce, devisové inkasní potíže atd. Panu dr. M. k a ž d ý p r a k t i c k ý v ý v o z c e m ů ž e p o t v r d i t i, ž e t y t o t e c h n i c k é potíže v roce 1934 i nyní spíše stále vzrůstají a ž e t y j s o u h l a v n í p ř e k á ž k o u v ý v o z u. Mimo to se československý vývozce setkává i s dumpingovou zahraniční měnovou konkurencí na př. se strany Ja-

ponska, Německa a j. a s konkurencí států, které skrytými i otevřenými vývozními premiemi mohou československého vývozce který reelně kalkuluje, podbízeti. Nejsou to tedy slábnoucí důsledky devalvace, jejíž účinky konečně zanikly, ale vzrůst zcela jiných retardačních vlivů, které s devalvací nijak nesouvisejí, což plyne nepřímo i z okolnosti, že tuzemská hladina cenová se po devalvaci zvedla jen zcela nepatrně. Proto dovoluji si činiti dr. M. výtku jednostrannosti v jeho argumentování.

Ad 2. Dr. M. posuzuje rozsah zvýšení vývozu v roce 1934 tak, že netřídí vývoz na země, které činí československému vývozu technické potíže dovozní a kam tedy nelze vůbec zvyšovati vývoz, a na země, do kterých lze technicky vyváženi volněji, tedy vývoz zvýšiti. Přesnější průkaz, než generalisující tabulka dr. M. podá dle mého soudu následující přehled o vývozu z Československa, členěný dle zemí, klasifikovaných s hlediska technické možnosti exportu. (Klasifikace přejata dle rozčlenění zemí uvedeného ve výroční zprávě Národní banky Československé za rok 1934.) Aby bylo možno vymeziti pokud možno přesně vliv devalvace na zvýšení vývozu, volena všude roční vývozová období tak, že rok sahá od března minulého do února příštího roku. Tím (až na zlomek února 1934) je celé období 1933/34 ještě pod vlivem předdevalvačním a celé období 1934/35 již pod vlivem podevalvačním.

Vývoz z Československa dle hodnoty
(miliony Kč)

Roční období březen minulý až únor příští	Celkový vývoz	Z celkového vývozu připadalo na země: pro čsl. vývoz prakticky volné	bránící čsl. vývozu	Německo
1930—31	16.677	5.557	8.308	2.812
1931—32	12.304	4.804	5.596	1.904
1932—33	7.074	2.285	3.617	1.171
1933—34	5.937	2.079	2.799	1.059
1934—35	7.449	2.595	3.273	1.579
Vzrůst vývozu v období 1934—35 proti předchozímu období 1933 až 1934		+24·8%	+16·9%	+49·1%

Je na prvý pohled patrno, že v těch státech, kam se technicky mohlo vyváženi, se také podstatně vývoz zlepšil. Poněvadž pak jsou to velkou většinou země, z nichž plyne volně devisové inkaso, znamenalo toto zlepšení i pokladní zlepšení československé platební bilance.

Že zlepšením vývozu se zlepšilo i aktivum československého zahraničního obchodu, pokládám za samozřejmé. Je však do jisté míry neoprávněné, přejímá-li dr. M. za své tvrzení, uveřejněné před časem jiným na jiném místě, že toto zaktivnění nemá souvislost s devalvací, poněvadž: vzniklo brzděním dovozu, mimořádným podnětem vývozu do Německa a světovou zbrojařskou konjunkturou. Na př. při zbrojařských dodávkách rozhoduje přece též cenový moment pro získání objednávek; Československo není světovým monopolistou na tyto dodávky, aby si ceny mohlo

diktovati, a mnoho objednávek by bylo musilo býti odmítnuto, kdyby bylo Československo ještě nuceno počítati s předdevalvačním cenovým handicapem pro zbrojaře-vývozce. V dodávkách do Německa jde vskutku o zvláštní mimořádný vývozní podnět, kde cena příliš nerozhodovala; proto je též v hořejší tabulce Německo uvedeno zvláště. Ale aktivum československého zahraničního obchodu s Německem není aktivem pokladním a tak i ono se nemohlo obrážeti v efektivním příznivém vývoji devisových zásob cedulové banky, který nastal mimo jiné příčiny (soupisová akce a j.) též z důvodů pokladního zlepšení aktiva zahraničního obchodu. Že dovoz do Československa se devalvací ztížil, je samozřejmé, ale to je pouze spravedlivé odstranění nezdravé dovozní valutární předdevalvační premie, že však se omezoval dovoz i mimo to, jak u zboží zemědělské, tak i průmyslové povahy, není přece důsledek devalvace, nýbrž naopak opatření proti jejímu duchu. Soudím, že přejal-li dr. M. tyto námitky, neučinil tak objektivně.

Ad 3. Dr. M. přepočítává hodnoty československého vývozu v předdevalvačních měsících devalvačním koeficientem na nedevalvované koruny. Soudím, že tato metodická chyba dr. M. je zvláště význačná. Tím, že sleduji, do jaké míry devalvace pomohla objemu vývozu, chci přece zjistiti, zda se zvýšil stupeň hospodářské aktivity v tuzemsku tímto zvýšeným vývozem, zda se zaměstnalo v exportních oborech více dělníků, zda dělníci, dříve pracující omezeně, pracovali pak plnější pracovní dobu atd., t. j. zda výsek národní výroby, pracující pro odbyt do ciziny, materiálně nabyl na rozsahu. Ale dr. M. na otázku odpovídá něčím zcela jiným; zjišťuje, že devisový výnos a inkaso, vzniklé z vývozu, po devalvaci bylo o devalvační procento nižší. Bylo-li inkaso nižší, to přece neznamená, že se materiální obsah vývozu také o to snížil, bylo-li zjištěno, že tuzemská hladina cenová se prakticky po devalvaci nezměnila. Jde přece o to, aby bylo zjištěno rozsahové (voluminosní) zlepšení hospodářské aktivity v ČSR. po devalvaci, a o tom jsou průkazná data z přímých pramenů v podnicích samých. Jest ostatně, podle mého názoru, metodickou vadou, přepočítávati i dovozní údaje devalvačním procentem, poněvadž bylo vpředu zjištěno, že devalvační zdražení příslušné úhradové devisy bylo ve značném procentu vyváženo různými cenovými bonifikacemi ve prospěch dovozce. Tedy ani materiální náplň podevalvačního dovozu se nesnížila souběžně s devalvačním disažiem Kč. Jest to metodická chyba, podle mého soudu závažného dosahu, kterou zde dr. M. přehlédl.

Mimochodem dovoluji si upozorniti, že přepočet korun devalvovaných na nedevalvované, i když už jej dr. M. uznal za metodicky správný, měl býti proveden procentem 16⅔ a ne 20%, poněvadž je to redukce a maiore ad minus.

Shrnuji: usnadnění vývozu devalvací nebylo dočasným zlepšením, jak tvrdí dr. M., nýbrž samo o sobě vytvořilo trvalé zlepšení vývozních možností, a pozdější vývozní nesnáze měly jiný původ.

Ad C. Účinky na nezaměstnanost.

Dr. M. tvrdí pozorováním celkového vývoje počtu neumístěných uchazečů o práci v roce 1934, že „... v prvních měsících po uzákonění devalvace Kč se počet nezaměstnaných poměrně ztenčil, ale od června že zase se nezaměstnanost zvětšuje".

Vytýkám dr. M., že neprovedl přesnější rozbor počtu nezaměstnaných uchazečů o práci a nesledoval jeho vývoj tam, kde se měla devalvace nejjasněji projeviti, t. j. v poklesu nezaměstnanosti v průmyslu, hlavně exportním, poněvadž jinak v celkovém vývoji nezaměstnanosti je opět sloučeno mnoho motivů s různosměrnými vlivy, které zkreslují přímé účinky devalvace na zlepšení zaměstnanosti.

Porovná-li se úhrn počtu neumístěných uchazečů o práci vždy s týmž měsícem před rokem, jeví se počínajíc lednem 1934 tento vývoj změn:*)

Rok a měsíc		Celková změna proti témuž měsíci před rokem	Z toho připadalo na: zeměd., lesnictví a zahrad.	stavební ruch a výrobu stav. hmot	ostatní průmysl	ostatní obory
1934	I.	—33.793	—626	—18.848	—13.672	—647
	II.	—75.898	—319	—39.154	—29.616	—6.909
	III.	—88.166	+31	—28.732	—47.298	—12.167
	IV.	—91.581	—2.138	—23.983	—48.977	—16.483
	V.	—101.779	—4.555	—22.823	—57.909	—16.493
	VI.	—93.123	—2.905	—19.511	—55.986	—14.716
	VII.	—70.910	—1.880	—13.019	—45.304	—10.707
	VIII.	—53.408	—1.738	—2.680	—41.822	—7.168
	IX.	—46.294	+200	—5.950	—36.731	—3.813
	X.	—30.528	+1.240	—2.454	—26.752	—2.562
	XI.	—22.141	+2.862	+894	—23.534	—2.367
	XII.	—27.659	+2.113	—4.339	—24.695	—738
1935	I.	—20.977	+4.406	+1.777	—30.144	+2.984
	II.	—11.090	+3.985	+6.728	—28.316	+6.513
	III.	+15.005	+5.886	+16.611	—15.854	+8.362

Již tento podrobnější rozbor celkové číslice jasně prokazuje, kde byl vývoj nezaměstnanosti nepříznivější a kde příznivější.

Posuzujeme-li však celkový vývoj počtu neumístěných uchazečů o práci, nutno vziti v úvahu, že: rozsah stavebního ruchu byl v roce 1934 a jest dosud velmi slabý, že se ve východních oblastech republiky rozšiřuje síť zprostředkovatelen, čímž se strukturně lépe postihuje stav nezaměstnanosti, že po válečných slabších ročnících dorůstají nyní do mladších tříd pracovníků poválečné silnější ročníky, že je vystěhova-

*) Dle Zpráv Národní banky československé.

lectví čím dále tím nesnadnější, že v pohraničních okresech narůstá nezaměstnanost, poněvadž v sousedních státech českoslovenští dělníci ztrácejí stále svá dřívější zaměstnání, že do Československa přibylo mnoho emigrace, která zatěžuje pracovní trh, že jako při každém počínajícím zlepšování zaměstnanosti jeví též zájem o hlášení se u zprostředkovatelen intensivnější, a ježto se též množí případy násobného hlášení jedné a téže osoby u několika zprostředkovatelen, ježto je zvýšený zájem o různé akce podpůrné pro nezaměstnané, spojené s povinností hlásiti se u zprostředkovatelen atd., což vše vzdouvá strukturně statistiku nezaměstnaných uchazečů o práci, ale nesouvisí s důsledky devalvace.

I poslední průkaz dr. M. o jen dočasném zlepšení nezaměstnanosti devalvačním zásahem je tedy při jen poněkud pečlivějším rozboru nedržitelný, poněvadž není správný.

Celkový posudek dr. M. o účincích devalvace na československé národní hospodářství vyznívá tedy dle mého soudu neoprávněně nepříznivě, poněvadž je založen jen na povšechných tvrzeních a na nesystematicky studovaných statistikách. Dovoluji si zejména vytknouti dr. M., že nevyzdvihl pravou příčinu, proč v posledních měsících podevalvační oživení ochabuje, t. j. že jasně neprecisoval československé exportní nesnáze materiální, brzdící stále více československý vývoz na zahraniční trhy a že též poukázal na československou politiku dovozní, omezující dovoz zboží do Československa ze států, v nichž se tím podrývá inkasně i jakákoliv možnost československému vývozu.

Nesprávně negativní kritika dr. M. přehlíží konečně ještě jednu velmi důležitou skutečnost: nikde jsem v jeho recensi nečetl názor, kam by se bylo československé národní hospodářství patrně dostalo, kdyby zužování v československém vývozu bylo pokračovalo předdevalvačním tempem, t. j. kdyby nebylo bývalo devalvačního zásahu, který disparitní exportní překážku odstranil. Jaká hospodářská, politická a sociální risika byla tím od Československa odvrácena, vidíme nepřímo právě v těchto dnech na konvulsích v zemích zlatého bloku, které jsou tak, jako Československo před rokem, postaveny před problém odstranění disparity svých národních měn s jejich světovým nadhodnocením. Bez obratu v technickém vývoji čsl. měny, umožněného devalvačním odstraněním disparity kupní síly Kč v tuzemsku se zahraničím, nebylo by bývalo možno zdolati rozvrat na peněžním trhu, zlomiti vysokou tesauraci, zvýšiti mobilitu peněžních ústavů, vrátiti důvěru k měně, ozdraviti trh státních papírů a nakonec podnítiti znovu tvorbu úspor, která je předpokladem k trvalejšímu zlepšení hospodářské činnosti v zemi.

Nemohu tedy souhlasiti se závěry dr. M., poněvadž jsou dle mého úsudku jednostranné a nedoložené. Znovu však prosím dr. M., aby laskavě přijal shovívavě tento můj příspěvek k devalvačnímu tématu jako projev i mé snahy po vyhledání objektivní pravdy.

Miloš Horna.